

Or 8952 B . 30

GOEJE, M. J. DE

II

5 brieven (6-10)

1881-1884

Strassburg $\frac{1}{2}$ Schifflentstaden 38, 21 Jan: 81

Hooggeachte vriend,

Hartelijk dank voor uwe mij zoo welkome letteren, voor het afdrukje van uwe verhandeling en voor de toegesegde verrijking mijner bibliotheek. Van de Kolldad had Boutama mij een exemplaar beloofd en zou dit te Leiden laten blijven; wil U dus bij gelegenheit den Diabate ook maar op de Hoorigacht laten berorgen? Van prof. Euting en Nöldcke heb ik de afdrukjes dadelyk gegeven; zij hadden beiden de verhandeling reeds vermeld gezien in de Revue Critique. Door uwe tussenkomst ontving ik een brief van prof. Sachau over mijne dissertatie; hij was met de meeste resultaten nog al ingenomen, maar vond de onderstelling van niet-Arabischen oorsprong der plechtigheden onwettig. Hij scheen overigens het geheele stuk nog al nauwkeurig gelezen te hebben; het schijnt dus, dat men zich hier met onze taal meer bemoeit, dan ik wel had durven denken. — Reeds eens inhoudsopgaf van het Januari nummer des „Indische Gids“, die ik in het Rotth. Nieuwsblad las, deed mij gissen dat daarin mijne dissertatie was aangekon-

dijs en dit vermoeden werd later door de aankomst van een afdrukje bevestigd. Het was mij natuurlijk recht aangenaam, dat zoo de aandacht van een grooter publiek op mijn boelje werd gevestigd; de in het artikel verder voorgedragen gissingen ontrent zegengebed en kommedienst lachten mij voorloopig niet toe.

Ontrent den gang mijner studien kan ik u niet veel nieuws mededeelen: bij prof. Nöldike oefen ik mij voortdurend in Syrische grammatica door het nauwkeurig lezen van den Julianusroman; in het volgende semester hoop ik bovendien Aethiopsisch en wellicht Mofaccal bij hem te lezen. Landauer leest met mij thans grootere stukken Mischna in hun samenhang en Talmut Pesachin; van beider lectuur heb ik reeds veel geprofi- teerd. Verder lees ik gemakkelijke hieroglyphentexten en zal ik daarin, zoudes te veel tijd eraan te besteden, wel voorver kunnen komen, dat ik later desnoeds mijzelf erin redden kan. Prof. Euting leest geregeld met ons beiden Phoeniciësche inscriptien; de meer practische zaken blijven voor het volgende semester be waard. In het Schakname begin ik mij allengs minder vreemd te gevoelen; van den zomer zal Landauer ook Sa'di en misschien Hafiz met mij lezen. Mijn

tijt is zeer bezet; anders zou de verleiding groot voor mij zijn, van de vele interessante zaken, die de Series nuent, nog een en ander uit te kiezen. Voorloopig blijft er weinig vrije tijt voor mij over, om mij opzettelijk aan het Duitsch te wijden, al neem ik natuurlijk van den daglykschen omgang reeds veel mee. Dit zal betergaan in de medio Maart beginnende vacantie. Een zeer degtelyk Indogermanist: Vogelbreuter, die o.a. ook Arabisch leest bij prof. Nöldike en dien ik dikwyls spreek, blijft in de vacantie hier; hij woont namelijk in Post-Prusen en wil geregeld aan zijne dissertatie blijven werken. Van hem zal ik trachten eenige hulp bij verdere oefening in het Duitsch te krijgen. Van Nieuwjaar af hebben wij hier geregeld, slechts door een bedriegelyken doordag afgewisselde vorst en rydt men druk schaatsen. Prof. Euting is yverig werkzaam als secretaris van de grote Strassburger yschub, die voor goede banen, muziek en yspeesten zorgt. In de vorige week werd die feestvengende onaan genaam afgebroken door den doot van het 12jarig zoon- tje van den prof. astron. Winnecke, dat bij het schaatsenrijden verdronk.

aan het leven hier ben ik reeds tamelijk gewent; zeer veel heeft daartoe bijgedragen de omgang met Landauer en met mijn, zeer deylliken en gezelligen, eenigen mede-Scmitist Brünnow. Deze zal waarschijnlijk in den aanstaanden zomer promoveeren en als dissertatie den divan van Abu Miskijän met vertaling, verklaring en inleiding over wijnpaërie, uitgeven.

Binnenkort hoop ik prof. Vort eens te kunnen schrijven; wil U bij gelegenheit hem en andere Leidzche heeren voor mij groeten? Voor een woordje van U beveel ik mij voldoende aan; na hartelyke groete, ook aan mevrouw, roem ik mij met hoogachting
 uw vriend

C. Brunck-Hergrouse

1881-09-02

01

v. h. 2 September 1881.

Hooggeachte vriend,

Het vooruitsicht, dat zich voor mij geopend heeft, hoewel in vele opzichten zeer aangenaam, brengt voor mij in de bestaande omstandigheden vele moeilijkheden mede. Vooreerst weet ik in het geheel niet welk gedeelte van het mohamm. recht in het vorige jaar behandeld is en of dit misschien invloed zal moeten hebben op hetgeen, waarmee ik zal hebben aan te vangen; ik weet niet van wien ik dit zou kunnen vernemen, temeer daar de bij ons aan huis heerschende ziekte het mij moeilijk maakt, iemand te gaan spreken. Toch zou het voor de voorbereiding wel wenschelijk zijn dat ik dit spoedig wist. - Dan weet ik nog niet, wanneer

de wettelijke termijn van het begin der lessen is;
U spreekt van een reglement, maar is dit in den
handel verkrijgbaar?—

Mijne reis naar Strassburg heen en weer baart ook
moeielijkheden; onze doctor vindt niet slechts den
toestand van mijne jongste zuster nog bedenkelyk
maar onttraadt mij bovendien het reizen voor
loopig met het oog op de mogelijkheid, dat ik
zelf het roodvonk zou krijgen. Toch is die reis
eigenlyk hoog noodig, want ik liet mijne zaken
zoo achter, dat ikzelf in zeer korten tyd alles in
orde zou kunnen brengen, maar dat ik die be-
zorging niet aan een ander zou kunnen op-
dragen.

Wanneer U wellicht het antwoord op een der eerst
genoemde vragen weet en dit op een stukje
papier wil schrijven, zal U mij zeer verplichten;

of schikt het U, dat ik U op eenig uur vanden
dag zelf spreek en kan ik U misschien te dien
einde, wanneer U eens uitgaat, afhalen?—

Hopende dat U mij mijne vragerij, met het
oog op de omstandigheden, niet kwalijk zal
nemen, blijf ik hoogachtent
uw vriend

C. Bronck Hurgroze

Dinsdag 8 September 1884.

Hooggachtbare vriend,

Tien dagen ben ik thans in de plaats mijner bestemming; het voornaamste van mijne bevindingen gedurende en kort na de reis heb ik naar huis geschreven en de koolbaarheid van den tijd, die hier door de hitte nog verhoofd wordt, wordt mij elkeen te verwijzen. Toch wilde ik de tweede post, die van hier gaat, niet laten vertrekken zonder ook uzelf een teken van leven gegeven en enkele bijzonderheden medegedeeld te hebben.

In den korten tijd van mijn hier-zijn heb ik eenige interessante en nuttige kennis gemaakt; altes de maatregelen van levote inrichting en acclimatatie maakten dat ik kunne, soms meer dan eens heere de bezoeken, nog niet heb kunnen beantwoorden.

Si-Azies, de Algerijnsche balling; Radien Abou Bakar, een zeer beschreef, sedert 5 jaren te Mekka studerend regentenszoon; de zeer interessante, geleerde, vriendelijke en levendige, maar niet gemakkelijk te doorgronden Habieb Abdoelrahman; ~~en~~ en eenige andere personen zijn in Mekka reeds

aan het zoeken van antwoord op verschillende door mij gestelde vragen. De Engelsch-consulair dragoman Joesof Godsî, een spekmoslim van invloed, eenige korplui alhier, met wie ik door vander Chijs in aanraking kom en waaronder agenten en goede vrienden van Amien al-Madani, zijn hier op allerlei wijzen tot dienst bereid en de zonn van één der korplui alhier, een jongman van eenige beschaving, wil mij met Saïch Mohammed Moerâd in kennis brengen, die voor een der geleerdste Djiddawi's geldt. De geleerde, Ba-Cabraï schijnt te fanatiek te zijn om zich met kâfirs af te geven en is bovendien thans tijdelijk afwezig.

Over Amien schijnt men hier gunstiger te denken dan Landt. en dat hij te Medina thuis behoort en dit dus van hem geen valsche voorzegen was, zoals Don Carlos beweerde, staat vast. Ook is zeker, dat sommigen der boeken, die "totalerment épuisés en orient" heetten, te Mekka door ieders bemiddeling goedkoop te krijgen zijn, o. a. de *Thjâ* van Ghazâlî, die ik voor mijself besteld heb.

Het viel mij, bij het spreken met vele beaardigde Mohammedanen alhier (o. a. Habieb, Aziz,

Abre Bakar) op, dat men, als Mekka ter sprake kwam, zonder eenige toezegging mij vroegde of ik daar niet eens ging kijken en dat men alles zweeg als men bemerkte dat ik niet een weten heb. Met Joesof Godsî (die te Mekka een huis heeft) besprak ik deze zaak openhartig. Volgens hem zou niets gemakkelijker geweest zijn dan met hem, zonder eenige vermomming naar Mekka te gaan, nu ik ik van te voren in Djiddah niet bekend geweest ware en mits vooraf maatschappelijke waren getroffen. Ook nu achtte hij de zaak nog niet onmogelijk maar toch zeer moeilijk. Dit alles nu te detailleeren zou natuurlijk te veel tijd kosten. Maar alles tezamen genomen, heb ik in de laatste dagen leêr over tot het brengen van een onverhoets bezoek aan Mekka voor eenige maanden, daar men daar alles voor het grijpen heeft, wat hier bygeenscharreld moet worden. Op clandestine wijze is Mekka gekomen, zou ik, zou ik niet onvoorzichtig wilde zijn, weinig zien en veel minder nog hooren. Door voor eenigen tijd den turband op te zetten en de *spahâda* niet te spreken verkrijgt

ik vrijen toegang tot den m. alharâm en de
 zeer geleerde, doch zeer tolerante spachs, die des
 lessen geven. Nadrukkelijk moet ik u echter ver-
 zoeken, aan niemand hoegenaamd over dit
 plan te spreken.

Tot de aangename ontmoetingen alhier behoort ook die
 van den jongen, vele talen sprekenden, N. Indische
 onderdan van half Turkische afkomst, ^(die echter geen zoon v. d. Turkische consul is) die u te Lei-
 den bezocht en die nu, na eenigen tijd verblijf te
 Constantinopel, een familietoer te Mekke ging op-
 zoeken. Met hem reisde een oudst bloedverwant,
 van Arabische afkomst, in Indië geboren en opgevoed,
 die eerst later Arabisch en Engelsch geleerd had maar
 wiens moedertaal Maleisch was. Hij was in de
^{اللغة} ^{العربية} zeer ervaren en had tot eigen leering
 Arabische werken in het Maleisch vertaald. Hij
 beloofde alle hulp, die wij te Mekke van hem
 mochten verlangen. In het Consulaat bevind ik mij
 zo aangenaam als het drukkende, onbarmhertige
 klimaat toelaat. Tot het geheele archief, de geheime
 en niet-geheime, verleden en tegenwoordige cor-
 respondenti heb ik vrijen toegang. Gisteren ontvinge
 we brieven over den moord van Huber by Rabigh; het
 treurige geval schijnt Hub.'s eigen schuld te zijn.

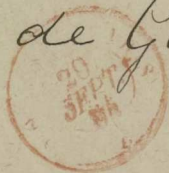
U en de uwen en andere vrienden herelijke groetend met verzachting
 Uw C. Smits

XOI

٦
الغريان ١٠٥٩

Prof. Dr. M. J. de Goeje

2/9/1004

11/11/84

Leiden.

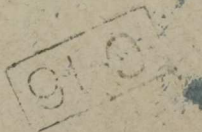
Hollande.

Kon. 2 n 16

26 n 11

9.70

X02

zoveler Irlander mij kennen. Ware dit niet zoo, dan
 zou er zelf in een geheim bezoek aan Mekka geen ge-
 vaar hoe genaamd zijn. Blondes moslims dan ik, zovvel
 van Arabische omringing (dorr Circanische vrouwen) als
 van Turkeschen, loopes hier bij hondredes en meer dan
 één moslim son mij niet genaegen, in myne Europeesche
 kleeding met tarboesj, op zyne verantwoordung mede
 nemen nits mij wy niemand kende. Ga ik echter
 hier tot den islam over, dan is er manij moslim, die
 begriipt dat dit een middel is om te komen in die inricht-
 ungen van eredienst en onderwijf, die anders voor
 den Frank gelotes zijn en desulkes vinden daarin
 niets byzonders, terwijl de anderen zeggen of gelovven
 dat de overgang من القلت is, of zeggen: الكرم بالظاهر
ولا يعرف الباطن الا الله سبحانه وتعالى. Velen myner Irlanderse
 vrienden zondes zich over myn overgang in geener deele
 verbasen.

Over sommige mijner meest belangrijke kennismakingen
 met Arab. spèchs en O. Ind. hadji's kan manna u inlichte-
 ten. Dydjebrek noopt mij aan u in het byzonder over
 enkele zaken slechts te schrijven. Op 3 dagreen van Hail
 wonen de Aulad Bassam, een uitgebreide familie,
 waarvan sommige leden aaneienlyke kooplui zijn, die
 een deel des jaars hier te Djidda wonen en o. a. met onzes
 Vander Chys groote zaken doen. Zij kennen Doughty,
 Blunt, Huber ens. en zijn brave, verlichte lui,
 hoewel van onverdaacht geloof; onderdanen en vereer-
 des van Ibn Rasjid. Met twee hunner maakte ik
 kennis en zy millen mij in elk opzicht van dienst
 zijn. Degeen, die op mij den aangenaamsten indruk
 maakte, is het, die Huber in de âlâq van J. Rasjid
 hierheen geleidde op zyne voorlaatste reis. Huber
 schijnt, behalve onaanzenaamheden van mij onbekendes
 aard met Guting, maarichyphedes met de Frannde rege-

ring gebat te hebben over zyne samenweking met den
 Duitcker Guting. Die besprijngen deden hem kortsbachty
 verlanger naar een gelegenheit om zelfstandig nogmaals
 te reizen en zaken te ontdekken, die hij geheel zyne eize-
 ne noemen mocht. Indvdaan heeft de hadji in vrouwen-
 kleeres tot de hier dorr hem gesmeede, maar niet
 uitgewerde planmes behoord. Tenuijt hij nu hier bij
 afwezigheid van des Francker Consul en viceconsul
 gérant v. h. Cons. was, liet genovent denkbeeld hem
 geene rust en besaande hij een reis in de richting
 van Medina om inscripties op te spoor. Tederes ned
 hem dit voorloing af; de Turkeske autoriteiten verboden
 formel en lieten hem, die hier in Bedouienengronde in
 de stad rondliep, bewaken. Calih Bassam (mijn over-
 genovende vriend) brod hem aan, hem later veilig
 die reis te laten maken met de groote âlâq van Ibn
 Rasjid, maar hij had geen gedult. Heimelyke is hij
 's nachts verbrokkes met zijn bediende Mahmued
 uit Syrie en met 2 Bedouienengeleiders. Drie dagen
 later lag zijn lyk bij Râbigh en weken later konde
 men het eerste besicht, dat evenals alles wat men tot
 wyf toe van de zaak weet, van Mahmued alleen
 afkomstig is. De 2 geleiders hadden reeds vóór het vertrek
 van hier onaanzenaamheden ons geldtaken met Huber
 gehad en dese had, naar zyne gewoonte, hen duchtig uit-
 gescholden. Dichtbij Râbigh zondes zij me (alles wat
 volgt ذو) zyne aandacht gewestigd hebben op
 een van den grooten weg af geligen plaats, waar ruïnes
 en inscripties waren. Het drietal spreedde zich daarheen
 vooruit, Mahmued met het bagage-kameel zou lang
 zham achterdoankomen. Jels later kwam M. hen achterop
 vrod Huber in zijn bloed badend en werd door de Bedou-
 wieren tot onderwerping aangenaamd als hij niet

helspde lot wilde ondergaan. Hij had bij alle heiligen van
101 en kreeg dien. Huber's boeltje werd ontpakt en al het
bruikbare eigenden de Bedorr. zich toe. Samen reisden zy
verder naar Medina. Onderweg kwamen ze op het denk-
beeld om een brief aan J. Rasjid te schrijven, ondertekend
met Huber's zegel, waarin deze om syne te Hail achter
gelaten bezittingen schreef. Mahmaed moest met dies
brief daarheen gaan en des brieft met syne 2 „vrienden“
komen deelen. Voor Medina ontsmetten zij echter ruitjes
van J. Rasjid, waarvoor de Bedorrienen op de vlucht
gingen, ^{maar} waarbij Mahmaed zich aansloot en met wie
hy naar Hail reisde om daar de treurmeane te ver-
halen. Met de hadjkaravaan van Hail kwam hij
naar Mekka, tevens een brief van Ibn Rasjid aan het
Fransche consulaat overbrengend van hartelyk rouw-
beklag. Vervolgens is hij naar Djiddah gekomen, waar
hy thans nog in het Fr. Consulaat verblyf houdt.
Gedurende den tyd van het verzamelen dezer inlichtingen
was het Fr. Consulaat soms half, soms geheel onbeset en
werd de correspondentie met Mekka over een en ander
van wege ons Consulaat, deels door mij maar geheel
onder myne voegen gevoerd. Ook Si Aziz, de Algeryn-
sche balling, was daarbij zeer werkzaam. Eens dings
is onder meer daarbij duidelyk aan het licht getreden:
dat de tegenwoordige Turkeche verheides W. Hidyas
zich eigenlyk over des afloop der zaak verheugen en
reeds lang geergerd waren over de faciliteiten, die Ibn
Rasjid den Europeanen bood. Hem is daarover, zoval
o.a. Bassam mij mededeelde, door des الحجاز
zeer kras geschreeven en, hoewel hij zich daeraan
niet storen zal en berockers van den Syrischen kant
hem steeds zeer welkoms zullen zijn, is de zaak toch
ernstigh genoeff om te maken dat Bassam voortvoo-
rde delft in de groote karavaan geen Europeaan van

den Hidyas uit naar Hail met onder zijne bescher-
ming zou durven nemen zonder uiddruklyke goedkeu-
ring der alg alhier. Deze laatste nu zou zeker geweigert
worden en de Turkenereels zonden zich met een leuk
gesicht op het treurige voorbeeld van Huber en hun-
ne geringe macht alhier baroepen; of dion de Bassam,
iemand's veiligheid waarborges als zy met hen reizen,
en de Porte geene hinderpalen in den weg legt. Een
deel der booze mereld acht de vergiftigen van Midhat
Pasja niet onschuldigh aan de driestheit van Huber
ber's begeleiders! — De nu voor eenige weken teruggekeerde
Fransche consul zet het ondersoek voort en hoopt dat de
moordenaars gevonden, van schuld overtuigd en exemplair
gestraft zullen worden.

De genoemde Gälib Bassam zal mij uit Nedjdt gedichten
van des nieuwers tyd en zoo mogelyk bericht over oude
manuscripten brengen. Hijzelf hoopte mellicht voor
zijne reis naar huis door myne bemiddeling enkele van
de Levische Arab. ^{de} drukte boeken te bestellen en wenchte
vooral des Diwān v. Moslim b. alWalied zoudra
mogelyk te ontvangen. Hij bestelde mij dien, om het
even wat hij kosten mocht, door hij van syne jeugd
af tal van gedichten daarin van buiten gekend,
muler noot des geheelen Diwān geschreeven of ge-
drukt gezien had. Toen ik hem mijs ex. tombe,
was hij verrukt en hield niet op met vrolesen.
Ik wilde hem nu een ex. schenken voor zijne bemoeiing
om mynentwil. Maakt schrijven aan de firma Brill
acht ik nuttelos als er, gelijk hier, haast bij een zaak
is. Hoewel myn tyd meer dan beset is, heb ik op hun
verzoek voor meer dan 2 maanden hun eenige inlichting
ontrent de Mekkaensche boekenmarkt gesonden, maar
nog geen regel antwoord ontvangen. Moag ik uwe trunks
konst voor den Diwān van Walied invoeren?

06
Kansspringen tot spied zullen, mondeling en door u
gedrukt, mellicht tot verzending van een ex. nopen.
Ook den dirvân van Djeric wilde Bassâm gaarne
in gedrukte uitgave bezitten. Een stuk manuscript
daarvan verkocht hij aan Amien al-Madani, die
bij hem zeer goed aangeschreven scheen te zijn.
Is dat ook in de Leidse verzameling gekomen?
Andere boeken, die Bassâm wilde kopen, zou hij later
opgeven en die zal ik dan ook met hem verrekenen.

Met de Hollandsche kolonie alhier (de talrykste onder
de Europeesche) kan ik het op den duur best vinden.
Vornel Krumpf en van der Chijs zijn wisselkende
lui, aan wie ik alles heb wat ik wenschen kan.
Van der Chijs is hier de groote Europeesche koopman,
Cargador en scheepsagent en hij is zornel mij als
het Consulaat door zyne praktische ervaring van
veel dienst. Jammer maar, dat men aan het Dept-
v. Buitend. zaken er geene overz. naar schijnt te
hebben om hem bij Krump's ophandenzijde ver-
plaatting hier consul te maken. Opchoon er is het
algemeen beswaar schijnt te maken om anderen
dan "consuls de carrière" te benoemen, zou er,
naar Krump's oordeel, voor mij toch wel ééne
kans bestaan als er moeite voor gedaan werd. Eerlijk
gezeid, zou ik dol gaarne een paar jaren hier in die
betrekking zijn, daar zij ruimen tyd laat en over-
vloedige gelegenheit geeft voor interessante Oostersche
studien van den meest verschillende aard. Door
de een kennis komt men in de andere. Handels-
en scheepvaershelangen hebben hier geene consulaire
benoeming wortig. Buiten de hadjmaanden is

07
er weinig amtswerk en in die maanden valt dat
werk letterlijk samen met de studie van den O.Ost.
Islam.

Joesof Goddi is een renegaat van groeten invloed
alhier, maar een geheel andere persoon dan J. Châ-
lidi.

Ik moet eindigen; met hartelijke groeten aan me-
vrouw en bij gelegenheit aan vrienden, Blyf ik
hoopachtent uw vriend

C. Bronckhorst

De Hr. Krumpf laet u vriendelijk groeten. Het
zal wel overbodig zijn u, met het vry op de wijze,
waarop ik veel ~~omrent~~ Huber's geschiedenis te weten
kwam, om voorzichtigheit bij verbreiding deze lijst
te versoeken. Vijf boeken met notities van hem, uit
Nedjst meegebracht, zijn door het Fr. Consulaat naar
Parijs gezonden. Alwat hij aan geschriften bij
zich had op zyne laatste reis, alsook door hem
uit Djiddah meegenomen, deels van anderen ge-
leende boeken, zijn volgens Mahmoed door het
tweetal Bedorrienen verbrand.

1884-12-30

Djiddah 30 Decr 1884.

91

Hooggeachte vriend,

Haastelijk dank voor uwe 12 Decr verzonden letteren, die gisteren aankwamen. Alles nog dan anders gevoelde ik na de besluit uwer regelen en van van des Liths exposé, dat er in weervil van stoom en electriciteit afstand bestaat. Hoe gaarne zou ik over de tusschen ons te sprake gekomen onderwerpen een uitje met u spreken; hoeveel zou daardoor worden opgehelderd en hoe moeilijk is de gedachtenwisseling uit de verte. De kwestie van het Consulaat is bedwelmt uwe schrijven reeds beslist; een jong jurist zonder kennis van Arabijs of Maleisch, van Indië of den Oloem, zal hier Kruyts tank overnemen en zeker meer tijd dan hij hier doorbrengen zal, nodig hebben om van de gecompliceerde soort van handel en scheepvaart, die hier heerscht, eenig begrip te verkrijgen of zich met de hadji's, zij het zelf door andere bemiddeling, ook maar eenigzins te verstaan. Deze laatste toch zijn als gesloten, wanneer zij niet direct met iemand kunnen spreken of wanneer de persoon in kwestie hen niet met een half woord begrijpt. Wij zullen zien, hoe de Vroeg het hier zal maken met zijne uit eenige consulaire rapporten gepuilde kennis; mijn adres is voortsaan: den Heer P. N. van der Chijs te Djiddah. Voor later geef ik de hoop nog niet op, hoeveel ik de juistheit van van des Liths opmerking ontrent de tradities aan Buitend. zaken ten volle moet beamen, ook na het vele, dat ik daarvan in het archief van ons Consulaat alhier heb gezien.

Druchtbaarder dan een gesprek over het voor het openlijk verloren Consulaat, zou zonder twijfel een gedachtenwisseling kunnen zijn over den المشاكل, in vele opzichten een

gruwel. De nuttigheid van een matigen, labil d. r. 2. het
minde opzaken van Europ. gezelschap, het inachtnemen van enkel
uiterlijkheden enz. springt in het oog. Zelfs hier te Djiddah heb
de van den aanvang af de onderrinding opgedaan, dat lieden, die
aanglokt door mijne bekendheid met en belangstelling in
الحق والدين, flink doorpraatten, zich als van eene vergissing her-
stelden wanneer zij iets dat frankisch klonk uit mijner mond
vernamen. Al spoedig begonnen zij te vragen, hoe men dat
over dit of dat zelf denkt; accommodatie is het eenig middel
om met voordeel te ~~over~~ redeneeren. Zeer velen zijn er verder,
die, hoe meer iemand van den Solim weet, des te minder
begrepen, dat hij geen moslim is. Wie eenvoudig, als de
سادة, de wegen hunner vaderen volgen, geen woorden dat zij
Christenen of Joden zijn. Wie echter Allahs duidelijken wil
dort en dort kent, moet of moslim of een speelman van
Satan zijn; الله لا يغير الا ما يشاء; hoort men telkens.

Wat die Soel betreft, stelt men zich met uiterst weinig,
met bijna niets terreden, mis de uiterlijke erkenning der
verplichting daartoe ongeschonden blijve. Zoo is het dan
ook gekomen, dat velen dergenen met wie ik dergelike omgaf
mij als hunner geloofgenoot beschouwde, die wel nalat
wat haaram is (zelf den الحق), maar die in den الحق al
nog zwak is gebleven. Zelfs in die omstandigheden vinden
zij reden tot verheuging over mij en alle toezichting
valt weg.

Voor een bezoek aan Mekka nu is slechts de waarneming
van eenige meerdere uiterlijkheden vereischt; dat men geen
ondersoek naar de geschiedhist van iemands hart of inwendig
overzigtig mag instellen, is in de praktijk des levens diep
doorgedrongen; niemand, in niens besens zoo iets ontkomt.
Ik heb mij, ook vóór de lezing van uw schrijven, de bezwaren
niet ontveind, die van sommige zijden tegen deze tijdelijke
accommodatie gemaakt kunnen en wellicht zullen worden.
Dawon heb ik om geheimhouding verzocht en die is niet onnosse

Wat de moslims zelve betreft, zij vinden het de natuurlijker
zoek der wereld dat een Europeaan, al is zijn hart voor de
waarheit geopend, dit aan zijne sleij niet openbaert en
geen moslim zal hem hierin tegenwerken. Zij stellen ook
de bezwaren, aan het bekend worden van iemands recht
loosheit in Europa, veel erger voor dan zij zijn. Wat
de Europeanen alhier betreft: de een voor den ander vooral
van daarheen, die het moslimsche best door en door ken-
nen, sprak mij zijne verwondering uit dat ik eene zoo
schone en eenvoudige gelegenheit om Mekka te leers
kennen, liet voortgaan. In zelfs moslims, die in mij
geene geloofbroeder zagen, vonden het meermalen vreemd
dat ik in een bezoek aan de H. Stad bezwaren zag.
Wanneer gij de الحق niet kent, zeiden zij, of ten
opzichte van hadj en omra even onvoetend waer als
de meeste hadj's, dan soer het iets anders - maar
nu is een tarbreij en een vriendenkring voor u te
Mekka voldoende verdediging. Met name de in den best-
schen dienst vergezede Eng. consul Jago, zijn moslimsch
broegman Joesof Effendi, de Algerijnische sjaikh Si' Abies,
vele Javanen enz. zeiden mij dit meermalen en weer
leiders al mijne bezwaren door الحق. Tederen
alhier vindt eene reis van mij naar Mekka zoo natu-
lijk, dat van de byzondere wyse, waarop die voorbereit
zou moeten worden, geene notitie genomen en van
het feit zelf geene melding gemaakt zou worden. Het
spreekt echter van zelf, dat mijn verblijf te Mekka later
in ruimeren kring bekend zal worden. Om de kleineren
niet te ergeren, wil ik dan eenvoudig de waarheit voorstellen
dat een bezoek aan de H. Stad minder bezwaren ople-
vert, dan velen in Europa zich rijsmaken en dat ik
daarvoor mijne maatregelen heb genomen, waarvoor de
details niemand aangaan. Of ik dan denke te Mekka
zulke gewichtige ontdekkingen te zullen doen? Ja en nee,

te Gairo beschreef deed? Ook hem, die staal vast, hield⁰⁶
men wegens zijne onthouding eenzijdig en verder wegens
zijne accommodatie algemeen voor moslim. Zonder dat
waren zijne Maxims and Customs niet geschreven. Alles
heeft zijne bedachtsaamheid hem ertoe geleid om
diesen "overgang" aan zijne Engelse en andere Europe-
sche lezers in zo's voorzigtige termen mede te deelen
dat men daarvan alleen tusschen de regels en verder
door kennis der plaatselijke toestanden op de hoogte komt.
De gelovigen nu, die mij omgeven, zou het zeer verwon-
deren, als ik geenen hadj deed en verwonderen ook, als
ik niet eenigen tyd ^{naar} Mekka ging. Als
er dus geene belangrijke veranderingen voorvallen, is het
niet onwaarschijnlijk dat een eventueel antwoord op dit
schrijven het laatste zal zijn, dat mij nog te Djiddah
vindt, terwijl het latere door den ^{van} vander Chij
naar Mekka zal worden gezonden; het eerste, wanneer
zij gelegenheid vindt, mij dadelijk of zeer spoedig na
ontvangst van mijnen brief te antwoorden.

De toestand der Ind. Inrichting schijnt naar een slijp-
wederom hachelijk; ik heb er wel voor gevreesd. Mocht
Geynball door zijn slechte gezondheid niet in staat
zijn, zijne lessen te blijven geven, dan is men, of
althans is de leidende man te Delft (Spanjaard) zeer
te mijner gunste gestemd. Maar zal dat zoo wesen?
Ik mag natuurlijk daarop niet rekenen. Te Amster-
dam is men, geloof ik, tot niets minder als gezind dan
tot nieuwe uitgaven voor H. O. eveneens als bij
de Kegeering. Is dus mijne positie voor het oogenblik
zeer verre van gewaarborgd, des te meer staat mij de
mogelijkheid voor cozen, dat het voor mij nuttig en
noodig kan zijn, in deze landen iets te zoeken. Zeer
aangenaam zal het mij daarom zijn, zoodra het lot

der Inrichting weer voor eenigen tyd of mellicht voor⁰⁷
altijd bevestigd is, dit van u te mogen vernemen.

Uwe wenschen omtrent geograph. werken zal ik niet uit
het oog verliezen. Te Mekka hoop ik notitie te kunnen
nemen van hetgeen in de waf-bibliotheken den stam
der tyden heeft gevonden. Is er iets byzonder belangrijks,
dan hoop ik er eene copie van te laten nemen of al-
thans de titels te noemen opdat later door bemiddeling
van vrienden copieën bezorgd worden.

Hartelyk dank voor uwe bereyening ten opzichte van
Moshims Dirwan. Calih Bassam zal zich in het
besit verheugen. Hij heeft zich ook bereid verklaard
om in Guting's belang in Nedjs mederaam te zijn.

De zaak van Huber blijft in statu quo, als zij niet
door de bekrompen eigenwijsheid van den Franches
consul alhier en zijner onhandiger omgang met de
Turksche autoriteiten vereijgt.

Heden vieren wij Maulid annabi en over eenige
dagen staat ons het bezoek van den ^{والعجمان} Obman
Pasja te wachten, die waarschijnlijk eenige weken
te Djidda blijft. Ik hoop hem te ontmoeten en te
photographieeren; het laatste is mij met den gaim-
magam alhier en diens kinderen gelukt.

Morgen sluit de post, waarvoor ik in alleijf
dese regelen heb gereed gemaakt. Met hartelyke
groeten aan u en de uwen blijf ik uw
vriend

C. Smoek Hoozong

بدوح

Xc1

Prof. Dr. H. J. de Goeje.

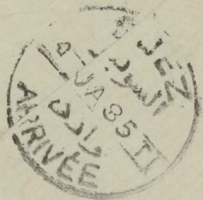
30/12/1884

affc.

Leiden.
Hollande.

X02

F 8